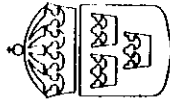

Riksdagens protokoll

1989/90:85

Onsdagen den 14 mars

Kl. 9.00–21.38

Protokoll
1989/90:85

INNEHÅLL I DETTA PDF-DOKUMENT:

Anf 1.	Utrikesministerns utrikesdeklaration	sid 1-7
Anf 2.	Oppositionsledaren	sid 7-13
Anf 3-6.	---	
Anf 7.	Utrikesministern	sid 32
Anf 8.	Oppositionsledaren replik	sid 34
Anf 9.	Ingemar Eliasson (fp) replik	sid 36
Anf 10.	Pär Granstedt (c) replik	sid 37
Anf 11.	Gudrun Schyman (v) replik	sid 38
Anf 12.	Per Garthón (mp) replik	sid 40
Anf 13.	Utrikesministern	sid 41
Anf 14.	Oppositionsledaren replik	sid 43
Anf 15.	Ingemar Eliasson (fp) replik	sid 45
Anf 16.	Pär Granstedt (c) replik	sid 46
Anf 17.	Gudrun Schyman (v) replik	sid 47
Anf 18.	Per Garthón (mp) replik	sid 49

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 mars.

2 § Utrikesdebatt

Anf. 1 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Nelson Mandela är i dag gäst i vårt land, frigiven efter 27 år av politisk fångenskap.

Namibias folk uppnår om en vecka sin självständighet, lotsat dit av För-
enta nationerna.

I Chile har en demokratiskt vald president just tillträtt.

1990-talet kan bli ett de infriade förhoppningarnas decennium.

1989 blev det år då efterkrigstidens ordning i Europa rämnade. I land efter land i Östeuropa tvingade folkens krav på frihet, demokrati och mänskliga rättigheter de gamla regimerna att ge vika. Berlinmuren, själva symbolen för Europas delning, bröts igenom i fredlig glädjeyra.

Vi i Sverige, som har kunnat forma vårt samhälle i fred utan yttre inblandning, hälsar denna urveckling med djupaste tillfredsställelse. Det har hänt, som vi så länge hoppats på och väntat på.

Förutsättningar har skapats för att bygga ett annat Europa än det kalla krigets – ett Europa i demokrati, socialt och ekonomiskt framåtskridande och gemensam säkerhet.

Att tillsammans med övriga Europeiska länder delta i detta arbete är en central uppgift för Sverige och svensk utrikespolitik.

Neutralitetspolitiken, stödd på ett starkt och allsidigt sammansatt totalförsvaret, utgör som hittills grunden för vår säkerhetspolitik. Den har givit och ger ett avgörande bidrag till stabiliteten i vår del av världen.

Samtidigt ger oss neutralitetspolitiken särskilda möjligheter att arbeta internationellt för fred och solidaritet.

Den löftesrika utvecklingen i och utanför Europa äger rum mot en mörk fond av växande hot mot vår miljö, av svält och fattigdom för miljoner och åter miljoner människor, av förtryck och väpnade konflikter.

Det är därför viktigare än någonsin att Sverige fullföljer sin politik för stöd

Utrikesdebatt

till FN, för nedrustning, för de mänskliga rättigheterna och för bistånd till utvecklingsländerna.

Herr talman! Mikhail Gorbatsjovs omdaningspolitik i Sovjetunionen har utgjort en förutsättning för de dramatiska förändringarna i Östeuropa. Den är också av avgörande betydelse för avspänningen mellan supermakterna och mellan militärallianserna i Europa.

Det är viktigt inte bara för Sovjetunionen att denna politik fullföljs.

Det är med särskild tillfredsställelse vi i Sverige ser hur perestrojkan har öppnat nya möjligheter för de baltiska republikerna till självbestämmande och vidgade kontakter med omvärlden.

Den deklaration som Litauens folkförsamling den 11 mars avgav om att litauererna vill utöva sin rätt till nationellt självbestämmande genom en självständig stat uttrycker en stark folklig vilja. Vi utgår från att det litauiska folkets legitima rätt till nationellt självbestämmande skall uppfyllas i enlighet med bestämmelserna och andemeningen i Helsingforsdokumentet.

Efter decennier av påtvingad isolering kan de baltiska republikerna åter knyta månghundraåriga förbindelser med omvärlden. Sverige har som grannland särskilda möjligheter att bistå de baltiska folken. Detta är en angelägenhet för hela det svenska samhället.

Demokratiseringen och uppgörelsen med det förflutna i Östeuropa har kunnat ske på fredlig väg – med ett djupt tragiskt undantag; Rumänien.

Övergången från kommunistisk diktatur och centralstyrd planekonomi till demokrati och marknadshushållning innebär en djupgående samhällsförändring.

För hela Europa är det viktigt att denna efterlängta förändring kan ske utan allvarliga konvulsioner. Därför är det en uppgift för oss alla att bidra till att underlätta denna förändring.

Regeringen föreslår i årets budgetproposition att en miljard kronor anslås för samarbete med Östeuropa över de kommande tre åren. För samarbete med Polen har redan avsatts 300 milj. kr. För stöd till demokratisering och ekonomiska och andra reformer i andra östeuropeiska länder föreslås 225 milj. kr. och för multilaterala insatser 375 milj. kr.

Genom samarbete mellan folk rörelser, politiska partier och andra organisationer kan vi föra folk och länder närmare varandra. Sverige har också redan prövat erfarenhetsutbyte på främst det ekonomiska och det finansiella området för att stödja omdaningsprocessen i Sovjetunionen och andra östeuropeiska länder.

Sverige medverkar aktivt i de multilaterala stödsatser för Östeuropa som har kommit till stånd glädjande snabbt. Vi kommer t.ex. att delta i den europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling.

Den växande miljöförstöringen är särskilt hotfull i den ekonomiska krisens Östeuropa. Europeiskt samarbete med syfte att värna vår gemensamma miljö gagnar direkt och tydligt alla deltagare. Inbjudan från Polens och Sveriges regeringschefer till en konferens om Östersjöns miljö den 2-3 september i år är ett konkret exempel på sådant samarbete.

Herr talman! Den västeuropeiska integrationen är en utomordentligt betydelsefull byggen i det Europa som skall ta form under kommande år.

De tolv EG-länderna fullföljer arbetet på att skapa en gemensam inre

marknad till utgången av år 1992. Det gagnar hela Europa, inte minst de östeuropeiska staterna, att samarbetet mellan Västeuropas demokratier i EG och EFTA breddas och fördjupas.

Det gemensamma ministermötet mellan EG- och EFTA-länderna den 19 december i fjol bekräftade att förhandlingar om ett EES-avtal om en ny struktur för EFTA-EG-samarbetet skall inledas så snart som möjligt första halvåret 1990.

Som ordförande i EFTA detta halvår har Sverige ett särskilt ansvar. Vårt mål är att huvudkonturerna i ett avtal skall vara klara vid halvårsskiftet. Det förutsätter enighet om samarbetets omfattning och om principerna för de juridiska och institutionella lösningar som krävs. Här blir balansen mellan rättigheter och skyldigheter av avgörande betydelse.

Det svenska målet inför dessa förhandlingar är oförändrat. Så långt det är förenligt med neutralitetspolitiken vill vi tillsammans med övriga EFTA-länder bredda och fördjupa samarbetet med EG.

Vår utgångspunkt är att svenska medborgare, företag och institutioner skall kunna delta på lika villkor i det västeuropeiska samarbetet. Vi fäster här särskild vikt vid höga krav på miljö, full sysselsättning, ekonomisk rättvisa och social trygghet.

Riksdagens uttalande kvarstår att ett svenskt medlemskap inte är ett mål för de diskussioner som nu förs med EG.

För Sverige har Europa alltid varit liktydigt med hela Europa. Därför är det med utomordentlig tillfredsställelse vi nu ser möjligheter att överbrygga klyftorna i Europa – att en gång förverkliga visionen av ett Europa, enat i sin mångfald.

Det råder ännu stor osäkerhet om detta framtida Europas utseende. Nedbrytningen av det kalla krigets konstlade barriärer har bara inletts.

Förutsättningarna för ett vidgat samarbete mellan Europas stater har emellertid förbättrats radikalt. Trots en alltiämt hög rustningsnivå har avspänningen mellan öst och väst i Europa befästs och fördjupats.

Med fördjupad avspänning och breddat samarbete i Europa finner också frågan om de båda tyska staternas framtid sin lösning. Det tillkommer det tyska folket att avgöra den – i samförstånd med de fyra segrarmakterna och Tysklands grannar. En förening av de båda tyska staterna är ett led i Europas enande. Det innebär samtidigt slutet på det kalla krigets epok i europeisk historia.

För samarbetet i Europa finns en rad organisationer med skiftande deltagarkrets och uppgifter. Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, ESK, är dock det ojämförligt viktigaste alleuropeiska forum som nu finns.

Med sitt breda verksamhetsfält – militär säkerhet, ekonomiskt och kulturellt samarbete, miljöfrågor och mänskliga rättigheter – kommer ESK att spela en central roll i det framtida Europa.

Sverige välkomnar tanken på ett toppmöte i år mellan ESK:s 35 stater. ESK-processen bör ges fastare former. Vidare måste samtliga 35 stater beredas möjlighet att delta i de militära förhandlingarna.

Vi räknar med att Wienförhandlingarna inom ramen för ESK i år skall leda till ett avtal om betydande styrkereduktioner i Europa.

Trots detta är fortsatta kraftiga styrkeminskningar, omfattande också

kärnvapen, nödvändiga – liksom mera defensiva försvarsstrukturer och utbyggda förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder.

Först därigenom kan en ny, stabil europeisk säkerhetsordning skapas, byggd på gemensam säkerhet.

Inte minst när det gäller de mänskliga rättigheterna och de kulturella banden i Europa, har Europarådet som forum för Europas demokratier en växande uppgift att fylla. Former bör skapas för samverkan mellan Europarådet och ESK.

En gradvis anpassning från de östeuropeiska staternas sida till Europarådets regelverk lägger grunden till deras framtida inträde. Det kan ske när de själva önskar och när de uppfyller stadgans krav på demokrati, rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter.

Herr talman! De mångskiftande förbindelserna mellan Nordens länder bildar ett värdefullt inslag i det framtida europeiska samarbetet.

Det är ett centralt svenskt intresse att avspänningen mellan supermakterna och militärallianserna leder till minskade rustningar också i det nord-europeiska och nordatlantiska området.

En kärnvapenfri zon i Norden kan bli ett betydelsefullt bidrag till Europas och vår egen säkerhet. Frågan bereds av en ämbetsmannagrupp, tillsatt av de nordiska utrikesministrarna. Det är vår mening att den internationella utvecklingen förbättrat förutsättningarna för detta arbete.

De motåtgärder som har vidtagits visar vår fasta beslutsamhet att få slut på främmande undervattenskränkningar av svenskt territorium. Regeringen kommer att fortsätta att bygga ut ubåtsskyddet, eftersom allvarliga misstankar kvarstår om att främmande undervattensverksamhet har förekommit i svenskt vatten.

Herr talman! Att aktivt medverka i forrådet av det framtida Europa är en angelägenhet för oss alla.

Det innebär inte att vårt engagemang i världen utanför Europa blir svagare eller mindre betydelsefullt.

Efter årtionden av sydafrikansk ockupation och folklig frihetskamp blir Namibia nu självständigt. Efter mer än 16 års brutal militär diktatur har Pinochet-regimen i Chile nu tvingats överlämna makten till en demokratiskt vald regering.

Nambias självständighetskamp och det chilenska folkets kamp för demokrati och mänskliga rättigheter har båda under lång tid engagerat det svenska folket och fått svenskt stöd på olika sätt. Namibia och Chile är båda exempel på svensk politik för internationell solidaritet, frihet och demokrati.

Sverige har deltagit med civilpolis och valövervakare vid genomförandet av FN:s plan för Namibia. En proposition om att upphäva sanktionslagstiftningen vad gäller Namibia ligger på riksdagens bord. Vi är också beredda att inleda ett utvecklingsarbete med det fria Namibia.

Äntligen kan vi hysa förhoppningar om utvecklingen i Sydafrika och om fred i hela södra Afrika.

Apartheidmotståndarnas enade kamp har tillsammans med det internationella trycket mot Sydafrika givit resultat. Men ännu har inte den sydafrikanska regeringen visat sig redo att avskaffa grundpelarna i det avskyvärda apartheidssystemet.

De åtgärder, som nyligen har tillkännagivits av president de Klerk, innebär betydande steg mot direkta förhandlingar mellan regeringen och apartheidmotståndarna.

Den sydafrikanska regeringen måste nu vidta de återstående åtgärder som krävs för att förhandlingar skall kunna inledas om att skapa ett demokratiskt, icke-rasistiskt och enat Sydafrika. I avvaktan härpå måste ett effektivt internationellt tryck, inkl. sanktioner, upprätthållas mot apartheidregimen.

Herr talman! Förenta staternas invasion av Panama i december förra året strider mot grundläggande folkrättsliga principer, inkl. FN-stadgan. Panamas folk måste ges möjlighet att i fria och demokratiska former avgöra det egna landets angelägenheter.

Trots betydande svårigheter fortsätter fredsprocessen i Centralamerika. Att valet i Nicaragua har kunnat genomföras i god demokratisk ordning utgör ett positivt exempel för hela regionen.

Sverige stöder helhjärtat FN:s engagemang för fred i Centralamerika. Generalsekreterarens ansträngningar att åter få i gång förhandlingar mellan parterna i El Salvador är hoppingsvande.

Folken i Centralamerika måste nu själva få avgöra sina egna angelägenheter utan hot eller militär inblandning utifrån. Omvärlden måste öka sitt ekonomiska bistånd till regionen.

Läget i Mellanöstern inger alltjämt oro. Ännu har inget genombrott skett i fredsprocessen.

Trots skarp internationell kritik fortsätter den israeliska ockupationsmaktens förtryck och övervåld mot den palestinska civilbefolkningen. Israels fortsatta övergrepp mot det palestinska folkets rättigheter måste återigen fördomas.

PLO har accepterat samtal med Israel som den enda framkomliga vägen till fred. Den israeliska regeringen måste ta konsekvenserna av sitt eget fredsinitiativ och godta att det är PLO som företräder palestinierna.

En dialog mellan Israel och PLO måste leda vidare till ytterligare steg på vägen mot fred. Freden måste grundas på FN:s resolutioner 242 och 338 – vilket innebär alla staters, inkl. Israels, rätt till säkra och erkända gränser – och på principen om palestiniernas självbestämmanderätt, inkl. rätten till en egen stat.

I Etiopien har befolkningen under åratals utsatts för ett oerhört lidande till följd av krig och svält. Sverige stöder aktivt de fredsdiskussioner som pågår mellan den etiopiska regeringen och den eritreanska rörelsen EPLF och mellan regeringen och motståndsrörelsen TPLF.

FN gör en värdefull insats för att bistå Iran och Irak att nå fram till en fredsavgörelse i enlighet med säkerhetsrådets resolution 598. Sverige ger FN:s ansträngningar sitt stöd.

Vi välkomnar Vietnams beslut att dra tillbaka sina trupper från Cambodja. Omvärlden kan aldrig tillåta att Pol Pot-regimen åter får möjlighet att utöva sin folkmordspolitik. Konflikten i Cambodja måste nu lösas i förhandlingar, och FN bör få en ökad roll i fredsprocessen.

Herr talman! Sverige medlemskap i FN är en hörnsten i vår utrikespolitik. Vi fortsätter att verka för att stärka FN:s möjligheter att motsvara de allt högre krav som ställs på världsgenomsättningen.

FN måste ha en stabil finansiell grund. FN:s arbete får inte äventyras genom att vissa medlemsstater ignorerar sina stadsegenliga åtaganden att solidariskt bidra till FN:s budget.

Orättvisa sociala och ekonomiska förhållanden är ofta roten till krig och konflikter. Att utplåna världsfattigdomen är en av mänsklighetens stora, långsiktiga fredsbyggande uppgifter. Växande skuldbördor hindrar många fattiga länders utveckling. De verkar destabiliserande på hela världsekonomin.

Hot mot den globala miljön utgör hot mot mänsklighetens överlevnad. In-sikten om detta har blivit alltmer allmänt spridd. Men åtgärder för att skydda den globala miljön kan bara bli effektiva, om miljöfrågorna sätts in i ett brett utvecklingsperspektiv.

Det svenska initiativet till en ny FN-konferens om miljö och utveckling har nu lett till beslut om en konferens i Brasilien 1992. Inför den måste ett grundligt förhandlingsarbete utföras, så att konferensen kan fatta konkreta, bindande beslut om handling.

Att främja respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrättan är en central uppgift för svensk utrikespolitik. Trots en hoppingsvande utveckling under det gångna året förekommer fortfarande kränkningar av de mänskliga rättigheterna runt om i världen. Vi minns alla bilderna från Himmelska fridens torg i Peking.

Men det finns också områden som inte har uppmärksamats av internationella massmedia på samma sätt. Ett sådant är Myanmar, tidigare Burma, där situationen inger djup oro.

Som medlem i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna fortsätter Sverige att arbeta för att de internationellt fastslagna principerna skall respekteras och att värna om de granskningsmekanismer som FN har antagit. Kommissionen tog t.ex. på svenskt initiativ förra året upp Rumänien på sin dagordning.

Barnens lidande och utsatthet på många håll i världen har alltmär uppmärksamats internationellt. Sverige tillhör initiativtagarna till det toppmöte om barnens situation som skall hållas i höst. Sverige har också nyligen undertecknat den FN-konvention om barnets rättigheter som antogs förra året.

Herr talman! När vi bygger för freden, är inget viktigare än att avskaffa redskapen för kriget.

Den fortsatta avspänningen mellan supermakterna och det nya samförståndet över upprivna blockgränser i Europa har ökat förutsättningarna för överenskommelser om nedrustning.

Föränta staternas och Sovjetunionens förhandlingar om en kraftig minskning av de strategiska kärnvapnen kan förväntas leda till ett avtal i år. Men det måste följas av ytterligare reduktioner av de orimligt stora arsenalerna.

Vårt yttersta mål är och måste vara att alla kärnvapen avskaffas. Viktiga steg mot detta mål är ett totalt stopp för alla kärnvapenprov och att vidare spridning av kärnvapen förhindras.

Sverige har föreslagit att överläggningar inleds om marin nedrustning och marina förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. Taktiska kärnvapen till sjöss måste helt förbjudas. Sverige kommer att verka för att så skall ske. Vi

arbetar också internationellt för att kärnvapenmakterna skall uppge sin princip att inte deklarerat om det finns kärnvapen eller ej ombord på sina örlogsfartyg.

Också kemiska vapen är massförintelsevapen. Under svenskt ordförandeskap arbetar nedrustningskonferensen i Genève för att nå fram till ett konrollerbart totalförbud mot produktion, lagring och användning av kemiska vapen och en fullständig förstöring av existerande vapen. Vi uppfattar de amerikanska och sovjetiska utrikesministrarnas överenskommelse nyligen som ett betydelsefullt steg i riktning mot ett sådant förbud.

Herr talman! 1989 var ett år av stora framsteg för demokratin och de mänskliga rättigheterna - framför allt i Europa. Men den politiska avspänningen måste också få konkreta uttryck på det militära området. 1990 måste bli ett år av stora framsteg för nedrustningen och det fredliga samarbetet - inte minst i Europa.

Anf. 2 CARL BILDT (m):

Herr talman! 1989 innebar slutet för det gamla Europa. 1990 innebär början på det nya Europa.

Förändringen är dramatisk. I utrikesdebatten för ett år sedan inledde jag mitt anförande med att ta upp den dom till nio månaders fängelse som Václav Havel fått dagen innan i Prag för sitt deltagande i en demonstration.

I dag är samme Václav Havel president i den tjekkoslovakiska republik som nu vägrar att kalla sig socialistisk och bedriver en utrikespolitik som i sitt försvar för sanning, rätt och frihet får också västeuropeiska stater att framstå som lätt förskrämda.

På ett år har hela det sovjetiska väldet över Central- och Östeuropa rasat ihop som det korthus det i grunden alltid har varit.

Det sovjetiska väldet över dessa stater och områden vilade ytterst på valdet. Det var med detta vald som ordningen säkrades i Berlin 1953, i Budapest 1956, i Prag 1968 och i Warszawa 1980. Och så länge hotet från de sovjetiska stridsvagnarna upplevdes som verkligt bestod de förstelnade stalinistiska strukturerna.

Men när det stod klart att den nya sovjetiska ledningen menade allvar med vad den sagt om att inte använda våld, rasade korthuset med exceptionell snabbhet.

Från valen i Polen i juni till revolutionen i Bukarest i december förfliöt föga mer än ett halvt år. Men under detta halva år vräktes de politiska strukturerna i halva Europa över ända.

Skall ett datum lyftas fram speciellt så blir det ofrånkomligen torsdagen den 9 november. På kvällen denna historiska dag strömmade berlinare från öst genom den mur som sedan den 13 augusti 1961 delat dem från berlinare i väst.

När Berlinmuren föll, föll också det delade gamla Europa, ty utan muren föll delningen av Tyskland, och utan delningen av Tyskland faller delningen av Europa. Muren i Berlin var inte bara den främsta symbolen för det delade Europa; den var också det delade Europas faktiska förutsättning.

Historiker kommer att skriva detta dramatiska års historia och teckna dess bakgrund. I grunden handlar det enligt min mening om en dubbel kollaps

för det socialistiska system som under ett halvt århundrade styrt över halva vårt Europa.

Den första kollapsen är ett resultat av att gapet mellan de fria marknads-ekonomierna i Västeuropa och de styrda planekonomierna i Central- och Östeuropa har blivit allt större. Människorna har själva sett skillnaderna, och dessa allt större skillnader i frihet och välfärd har lett till att avståndsgandet från systemet har blivit allt tydligare. Sitt allra klaraste uttryck har detta fått i flykten från det ena Tyskland till det andra.

Den andra kollapsen är den sovjetiska ekonomins oförmåga att klara det västliga svaret sedan slutet av 1970-talet på den sovjetiska överrustningspolitiken sedan mitten av 1960-talet. Bresnevperioden i Sovjetunionen innebar ju en kombination av intern stagnation och intern expansion, och det var en utveckling som i det långa loppet inte var möjlig att upprätthålla, eftersom en yttre kraftutveckling på sikt förutsätter en viss inre styrka.

Den sovjetiska politiken var från mitt mitten av 1960-talet inriktad på att bl.a. genom en kraftig militär upprustning åstadkomma en förskjutning av den s.k. styrkekorrrelationen i världen. Under 1970-talet lyckades denna politik också i väsentliga hänseenden, men den kom att misslyckas dels genom att den yttre styrkans inre bas förföll, dels genom att den i början av 1980-talet mötte en kraftfull och klar västlig motreaktion.

Inte minst det senare är betydelsefullt. Utan den västliga politiken i början av 1980-talet hade inte den sovjetiska politiken nödvändigtvis behövt så tydligt och så tydligt drabbas av de misslyckanden som sedan kom att tvinga fram den stora omprövningen.

Syftet bakom den reformpolitik som inleddes 1985 i Sovjetunionen under Mikhail Gorbatjov var säkert att under en period av extern konsolidering genomföra en kraftfull intern reformering av systemet. Den stapplande successerna skulle moderniseras i överensstämmelse med en ny tids anspråk.

På det utrikespolitiska området har kursen från Sovjetunionens sida varit radikal. Den ena positionen efter den andra har övergetts på ett sätt som skapat unika förutsättningar i dag för bl.a. mycket vittgående nedrustnings- och rustningskontrollsavtal. Men på det inrikespolitiska området har kursen varit mer stapplande. Det har varit stora politiska förändringar och glasnost, men det har inte kunnat dölja en fortgående försämring av det ekonomiska läget, vars grund bl.a. varit en felaktig och ofullständig ekonomisk reformpolitik.

Den situation som Sovjetunionen i dag befinner sig i är utan tvivel mycket allvarig. Det finns skäl t.o.m. att tala om en överlevnadskris, inte bara i Sovjetunionen som vi känner den sedan 1945, utan också om en överlevnadskris för Sovjetunionen som vi känner den sedan 1917.

Av speciell betydelse är självfallet nu de spänningar som växer sig allt tydligare mellan det sovjetiska imperiets ryska kärna och dess olika icke-ryska yttre områden.

I vårt land finns det i dag en bred, förankrad och djupt känd sympati med Estlands, Lettlands och Litauens försök att utnyttja sin historiska möjlighet att återupprätta den självständighet som genom sovjetisk ockupation togs i från dem 1940.

Jag hade själv möjlighet att i söndags delta i och tala inför den av 600 000

ester i ett fritt och demokratiskt val utsedda kongress som med alla demokratiska mått mått måste anses vara esternas legitima och representativa församling. Styrkan i de krav på frihet och rättvisa för Estland som där kom till uttryck kan ingen ha tagit miste på.

Vi har anledning att utgå från att det under de närmaste veckorna skall komma självständighetsförklaringar också från Estland och Lettland av ungefärligen den art som den som nu kommit från Litauen.

Enligt min mening måste det vara alldeles klart att Sverige erkänner och respekterar dessa nationers rätt till nationellt självbestämmande. Här vi under december talat om avlägsna folks rätt till en egen stat, kan vi inte börja sväva på målet när det gäller våra egna grannar. Kraven på nationellt självbestämmande har dessutom en klar och tydlig förankring såväl i Förenta nationernas stadga som i slutakten från Helsingforskonferensen 1975.

Samtidigt är det oklokt att underskatta de problem som den process mot självständighet som nu inlemts faktiskt innebär. Den är fylld med stora möjligheter, men den är förvisso inte fri från faror.

Sedan lång tid tillbaka har den ryska och den sovjetiska makten sträckt ut sina säkerhetsanspråk mot Östersjön. Under olika historiska skeden har dessa säkerhetsanspråk tagit sig olika konkreta uttryck.

Trots tekniska och strategiska förändringar som sker i dag och som vi kan förutse i morgon förblir det baltiska området av stor betydelse för den sovjetiska statens säkerhet, och det vore oklokt av oss att undervärdera det inflytande som denna faktor kan komma att utöva på den process som nu inleddes. Ett totalt militärt tillbakadragande från de baltiska staterna ställer de facto den sovjetiska säkerhetspolitiken inför delvis mycket svårösta problem.

Sverige har ett starkt intresse av stabilitet och fred i Östersjöområdet. Det handlar ju faktiskt också om vår egen säkerhet. Denna stabilitet kan i det långa loppet bara byggas på att alla de intressen som här kommer till uttryck när en harmonisk, erkänd och respekterad balans. Men denna balans kommer aldrig att vara möjlig om inte esternas, letternas och litauernas rätt till självbestämmande och frihet respekteras.

Det som vi i dag står inför är en direkt konflikt mellan den sovjetiska centralmakten och de baltiska folkens krav på självständighet. Hur den kommer att utvecklas och vilka former den kommer att få kan vi i dag bara spekulera om. Det är klokt att utgå från att de krafter som står mot varandra i denna konflikt är mycket starka på bägge sidor.

Vid det sammanträde som vi hade i utrikesnämnden i går rådde enighet om att Sverige just nu inte kan erkänna Republiken Litauen. Någon annan ståndpunkt är inte möjlig med hänsyn till sedan länge accepterade och riktiga principer för svensk utrikespolitik.

Men detta får inte innebära att Sveriges politik är passiv. Det som nu inlemts är en process, och i denna process bör olika steg kunna tas successivt och ett efter ett. Att upprätta diplomatiska förbindelser, som man nu talar om, är det sista snarare än det första steget i en sådan process.

Ett första steg var utrikesministerens i utrikesnämnden förankrade uttalande om att Sverige förutsätter att Sovjetunionen kommer att respektera Litauens och därmed också Estlands och Lettlands rätt till självbestämmande.

Detta första steg innebär för det första att Sverige inte kan acceptera den sovjetiska uppfattning som kommit till uttryck bl.a. genom det sovjetiska utrikesdepartementets talesman, att denna konflikt bara är en intern angelägenhet för Sovjetunionen.

Det innebär för det andra att Sverige i denna konflikt principiellt och moraliskt har ställt sig på litauernas, esternas och lettarnas sida när de återoppar den av oss erkända rätten till nationellt självbestämmande.

Detta är viktiga ställningstaganden. Det är naturligt att dessa också på ett officiellt sätt bringas till Sovjetunionens kännedom.

Ett andra möjligt steg kan vara att Sverige sänder en emissarie för politiska samtal med den litauiska – och i ett senare skede, den estniska och den lettiska – ledningen. Vi diskuterade detta också vid nämndens sammanträde i går.

Vi vet att svensk utrikespolitik – om jag uttrycker mig försiktigt – i andra sammanhang har visat betydande flexibilitet när det har gällt formerna för kontakter med olika organisationer och regeringar som vi inte kan eller ännu inte kunna ge fullt diplomatiskt erkännande. Den flexibiliteten borde kunna bli en tillgång i just detta sammanhang.

En sådan emissarie skulle ge möjlighet till en direktkontakt med de nya ledningarna i Litauen, Lettland och Estland i den konfliktprocess som vi nu ser framför oss. Vi har redan väl etablerade officiella diplomatiska kontakter med regeringen i Moskva.

Ett tredje steg kommer naturligen och oundvikligen att bli en bredare internationell diskussion kring denna fråga. Det är inte svårt att förutse att den baltiska frågan, vid sidan av den tyska frågan, kommer att stå i centrum för diskussionerna inför och under det kommande toppmötet i Helsingfors mellan 35 stater om Europas framtid.

Sverige måste självfallet aktivt delta i dessa samtal för att där söka nå en lösning. I dessa samtal skall vi bedriva både den öppna diplomatin och den tysta diplomatin i avsikt att försöka nå den lösning som förr eller senare måste nås.

Parallellt med dessa olika steg måste vi löpande pröva frågan om ett fullt diplomatiskt erkännande. Det finns kriterier för ett sådant. De är fastlagda, de är riktiga och de får inte rubbas i en akut situation. De är emellertid inte så absoluta att de inte lämnar utrymme för rent utrikespolitiska bedömningar.

I en fråga av denna betydelse är de nära kontakter inom ramen för utrikesnämnden en nationell nödvändighet. För regeringen är det dessutom en enligt grundlagen stadgad skyldighet.

Det nya Europa kommer – det kan vi vara övertygade om – att innebära betydelsefulla, långsiktiga förändringar i Östersjöområdet. Dessa förändringar kommer under de närmaste månaderna och åren att ställa svensk utrikespolitik inför viktiga och mycket svåra avgöranden.

Arbetet med att bygga det nya Europa är dock bredare än så. Låt mig nämna ytterligare tre viktiga frågeområden – övergången från socialistisk planekonomi till fri marknadsekonomi, Tysklands enande samt det västeuropeiska integrationsarbetet och Sveriges plats i detta.

Jag har haft anledning, som utrikesministern vet, att tidigare kritiser

regeringen för senfärdighet när det gäller olika stödsatser till omvandlingen i Centraleuropa. Den kritiken finner jag nog i dag snarast anledning att skärpa.

Strax före jul hade vi ett skede av plötslig aktivitet från regeringens sida. Det hölls anföranden och det kallades till sammanträden. Det utlovades både snabbhet och samråd i denna fråga. Sedan såg vi mest senfärdighet, och vi hörde praktiskt taget ingenting om samråd – om man med samråd menar samråd värt namnet.

Nu på morgonen för dagen för utrikesdebatten har det delats ut en gulfrågad produkt till oss, som i mycket allmänna ordalag beskriver vad man har tänkt sig. Detta uppfyller inte kravet på vare sig snabbhet i agerandet eller samråd i förfarandet. Det beklagar jag.

Vi skall inte övervärdera Sveriges möjligheter att göra en insats. Samtidigt måste vi dock inse att i vissa delar, framför allt när det gäller det baltiska området, kan och måste Sverige göra en viktig insats.

Det är också viktigt att Sverige helt och fullt deltar i arbetet i den s.k. 24-gruppen för att ta fram olika hjälpprogram. I en situation som denna är det långt viktigare att arbeta tillsammans med andra demokratier och marknadsökonomier än att göra olika nationella solonummer. Det måste finnas ett klart samband mellan Sveriges Västeuropa- och Östeuropapolitik.

Professor Assar Lindbeck, som är en av våra främsta nationalekonomer, tillhör dem som varnat för tron att det finns några halvlösningar på de ekonomiska problemen i de socialistiska samhällena. Det är bara genom en snabb, bestämd och radikal övergång till en fri marknadsekonomi som det finns förutsättningar för framgång. Ljuset finns i slutet av tunneln – inte i dess mitt, som Assar Lindbeck så målande har formulerat saken.

Det är viktigt att svensk politik inte uppfattas så att den skulle vilja bromsa övergången från planhushållning till marknadsekonomi genom att förutspå någon s.k. tredje väg som innebär att obehagliga beslut kan undvikas eller nödvändiga ställningstaganden uppskjutas.

Vi måste vara på det klara med att försök att nu skapa en tredje väg mellan planhushållning och marknadsekonomi är dömda att sluta i misslyckanden och misär. Behöver vi ge exempel på den saken kan vi tråkigt nog studera fallet Jugoslavien sedan år 1948.

Sedan 1945 har det delade Tysklands problem varit något av hjärtat i det delade Europas problem.

Under decennierna har den i grunden artificiella statsbildningen DDR sökt folk-rättsligt erkännande, men utan att någonsin få det folkliga erkännande som på sikt är en förutsättning för att en stat skall kunna överleva.

I dag befinner sig statsbildningen DDR i ett skede av delvis okontrollerad avveckling. Dess befolkning sitter till stor del med packade koffertar och avvaktar utvecklingen efter de viktiga val som kommer att äga rum på söndag.

Förbundsregeringen i Bonn har tagit djärva och framåtblickande initiativ för att genom snabba steg mot ett tyskt enande inom dagens tyska gränser stabilisera situationen i det östtyska området.

En politisk union kommer nu de facto att växa fram efter valen. En valutaunion, som också blir en ekonomisk union, är en tvingande nödvändighet. En social union kommer med logisk kraft att följa av detta.

jag anklagas för "eurocentrism" i en tid när vi också ser dramatiska förändringar i Östasien, i Mellanöstern, i södra Afrika och i Latinamerika. De är viktiga. Men viktigast för oss är Europa.

Vi är svenskar, men vi är också européer. Den politik som inte har kraft i förändringarna i den egna delen av världen kommer heller aldrig att kunna ha kraften att verka i förändringarna i andra delar av världen.

Anf. 3 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Det blåser en liberal och frihetlig vind över världen. Den raserat murar, faller diktatorer och löser upp imperier. Där möjlighet givits att i fria allmänna och hemliga val få ge sin mening till känna har enpartivällden fallit som kglor. Ännu har inte en enda kommunistisk regim klarat mötet med demokratin. Kommunismen sveps tvärtom bort av människors längtan efter frihet och demokrati. Tidigare s.k. folkrepubliker stryker nu raskt bort socialismen i nationens namn, och kommunistiska partier är i full färd med att försöka vaska bort all samhörighet med kommunismen i både partinamn och partiprogram. Världskommunismens sönderfall är ett faktum, och freden, friheten och framtidstron tjänar på det.

Varje vecka, ja nästan dagligen, kommer nya rapporter om protester mot ofrihet och förtryck runt om i världen. Inte bara kommunistiska diktaturer skakas och faller sönder. Eopartistater av alla kulörer ifrågasätts av medborgarna, nu senast i flera stater i Västafrika. De frihetliga vindar som öppnat Östeuropa har blåst in också över de västafrikanska staterna. Ekonomiskt missnöje och korruption har också där utlöst politiska krav på reformer och politisk mångfald.

I Latinamerika är det väl nu – sedan president Aylwin installerats i Chile – i stort sett bara Kuba som saknar en demokratiskt vald ledning. Där väjer man sig ännu mot såväl glasnost som perestrojka. Castros Kuba var länge ett av den svenska socialdemokratins skötebarn. Man kan undra vilka råd, om några, utrikesministerns parti numera get sina gamla socialistiska vänner i Kuba.

Man kan också undra vad det blev av utrikesministerns ivriga försök att medla i Mellanösternkonflikten. Det var länge sedan vi hörde något om det. Behovet av konstruktiva insatser synes inte ha minskat. Israels okkupation av territorier består. Intifadan fortsätter föda våld och övervåld, hat, grymhet och oerhört lidande.

Den svenska regeringen och riksdagen bör göra klart åt vi stödjer de politiker i Israel som är beredda att möta motparten i en fredsprocess. De finns fr.o.m. i dag dess värre kanske bara utanför regeringen. Det förutsätter nära och förtroliga kontakter inte bara med PLO utan också med Israel. Man kan fråga sig om sådana finns. Ännu har nämligen inte utrikesministern infriat sitt löfte från en tidigare utrikesdebatt, att till Sverige välkomna höga gäster från Israels regering. Varför dröjer det, herr utrikesminister?

Herr talman! Denna vecka gästar Nelson Mandela vårt land. Vi hälsar honom välkommen ut i friheten och hit till Sverige. Vi känner oss hedrade av besöket.

Den 2 februari i år höll den nye presidenten i Sydafrika, de Klerk, ett uppmärksammat och hoppingsvande tal, som i bästa fall kan ses som början till

Det är självklart att ett nyförenat Tyskland ställer Europa inför vissa problem. En förening med utnyttjande av de möjligheter som § 23 i den västtyska författningen ger förefaller att nu komma att äga rum under detta år. Detta lämnar en rad frågor öppna – kanske framför allt på det säkerhetspolitiska området.

Trots de radikala nedskärningar av styrkor som nu diskuteras i de s.k. CFE-förhandlingarna kommer det på dagens DDR:s territorium att kvarstå en mycket stark gruppering av sovjetiska arméer. Detta, i förening med den tyska enigheten, kommer att ställa krav på säkerhetspolitiska lösningar av mycket speciell och innovativ art.

Jag tillhör dem som har sett och i dag ännu mer ser ett förenat Tyskland som positivt för Europa och positivt för Sverige.

Det är positivt för Europa därför att ett övervinande av Tysklands delning är en förutsättning för ett övervinande av Europas delning.

Det är positivt för Sverige, eftersom en starkare ställning för det Tyskland som historiskt alltid varit vår främsta kontakt med den europeiska utvecklingen borde stärka våra möjligheter till deltagande i denna.

Under det dramatiska året 1989 med dess kollaps för Central- och Östeuropas socialistiska ekonomier och politiska strukturer har de tolv EG-staterna tagit nya steg i sitt samarbete.

Det fanns de som kanske trodde att EG var en produkt av det kalla kriget. De har anledning att notera att när nu det kalla kriget är över, börjar den verkliga varen för det västeuropeiska samarbetet.

Arbetet med den inre marknaden fortskrider, samtidigt som man nu diskuterar de steg som skall tas mot en ekonomisk och monetär union. I december kommer en regeringskonferens att sammanträda för att revidera såväl Romfördraget som enhetsakten. Denna konferens kommer sannolikt att dra upp riktlinjerna för 1990-talets västeuropeiska samarbete.

Därmed tror jag att frågan om vad som måste komma efter det steg som Sverige nu tillsammans med övriga EFTA-stater tar kommer att aktualiseras tidigare än vad vi hitintills haft anledning att utgå från.

Min uppfattning om vad som skall komma därefter är väl känd. Jag ser en lösning genom EFTA som en i nuläget absolut nödvändig men för framtiden otillräcklig mellanstation. Den gör oss till en randstat som är beroende av beslut som vi saknar inflytande över.

Det steg som måste diskuteras därefter är steg mot ett fullt medlemskap. Avgörande för det är vår egen prövning av huruvida detta kan förenas med vår neutralitetspolitik eller ej.

Jag tillhör som bekant dem som anser att neutralitetspolitikens hårda kärna – det starka försvaret och den militära alliansfriheten – bibehåller sitt värde och sin betydelse också i ett starkt förändrat Europa, också i ett Europa där de militära blocken de facto upplösts. Den är inte bara en produkt av historien, utan den råkar dessutom vara en konsekvens av geografin.

Men jag tillhör också dem som i dagens utveckling ser större möjligheter att förena denna med ett fullt deltagande i alla delar av EG-staternas samarbete. Det är längs denna linje som Sveriges Europapolitik måste utvecklas under de närmaste åren.

Herr talman! Mitt anförande har handlat om Europa. Med viss rätt kan

rätt – i en riksdag som brukar ha svårt att anta ett hundratal propositioner om året? Hur skall vi före 1992 kunna anta 1 400 EG-lagar på, jag betonar detta, ett demokratiskt anständigt sätt? Ingen har förklarat detta för oss i riksdagen eller för svenska folket.

Jag har med stort intresse läst centerns Europamotion. Den innehåller mycket av värde. Jag tycker ändå att Pär Granstedt borde se litet noggrannare på vad BES egentligen kommer att innebära. Ingen skulle vara gladare än jag, om han tar rätt i sin analys. Analysen i Dagens Nyheter om vad det i verkligheten handlar om leder till ett helt annat resultat.

Herr talman! När Adam Michnik intervjuades i en svensk tidning fick han av den svenske intervjuaren beröm för att han hade medverkat i en organisation som öppnat dörrarna för en ny politisk utveckling. Michnik svarade själv: Jag håller med dig, men de gröna har också bidragit. Polacken fick tala om för svensken att de gröna har bidragit till denna viktiga utveckling. Och det är de gröna i Europa som evetet och enigt över hela kontinenten motsätter sig supermaktens dominans och militärpakter. Det är de gröna som arbetar över alla gränser och som tillhandahåller en modell av och en vision om ett samhälle som är både fritt och solidariskt och som inte tvingar folken att välja mellan pest och kolera, mellan kommunism och konsumism. Därför utvecklas de gröna i öststaterna ännu snabbare än i väst.

Herr talman! När jag på fredag åker till Budapest för att delta i den första internationella gröna konferensen i ett östeuropeiskt land, räknar jag med att träffa gröna parlamentsledamöter från Litauen. Det känns skönt att kunna berätta för dem att miljöpartiet i Sverige har hållit sitt löfte att er känna dem så snart de själva funnit det lämpligt att respektera deras vilja. Som svensk känns det beklämmande att ens behöva försöka förklara hur de fem övriga partierna enigt har lyckats få till det, dvs. att inte erkänna Litauen som en självständig stat just när det bäst behövs. Det är en annan sak att göra det om några veckor när världens nationer kanske har blivit kö för att göra det. Det är betydligt svårare att vara först. Det är nu det verkliga behövs och kostar politiskt mod.

Jag hade trott mycket mer om Sten Andersson. När det går att erkänna PLO och Sydafrika, vad är det då som gör att det inte går att erkänna Litauen?

Anf. 7 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! När jag tillträdde som utrikesminister för snart fem år sedan sade jag att jag skulle ha tre ledord för min utrikespolitik – säkerhet, solidaritet och samförstånd. Jag sade också att jag såg det som en förpliktelse för en svensk utrikesminister att försöka ena partierna och nationen kring utrikespolitiken, helt enkelt därför att det är bättre för Sverige. Vi står starkare då vi hävdar svenska ståndpunkter antingen det är i FN, i Genève, i Wien eller i bilaterala samtal med främmande makt.

Det är lätt att visa att den enighet som verkligen har rått genom att de andra partierna har ställt sig bakom den förda utrikespolitiken har haft stor betydelse för Sverige. Jag behöver bara nämna Östersjöförhandlingarna med Sovjetunionen och de samtal som föregick våra ansträngningar att åstadkomma en dialog mellan PLO och USA. Jag tror uppriktligt sagt att

denna strävan till enighet kring utrikespolitiken är viktigare i dag än någon gång tidigare.

Förändringarna i världen sker snabbt och är omvälvande. Det är de också i vår närmaste omvärld. Förändringarna har stor betydelse för oss, men vi kan bara i begränsad omfattning påverka dem. Våra möjligheter att utöva inflytande ökar om vi står eniga. Men denna enighet är naturligtvis av mindre värde om den inte föregås av debatt och bygger på övertygelse. Därför är det nödvändigt att vi samråder med varandra.

Gudrun Schyman frågade mig varför inte alla partier fick vara med i samrådet i utrikesnämnden. Det finns två skäl till det. Två av partierna i riksdagen, vpk och miljöpartiet, är för små. Det skall inte utestänga dem från samråd. Den mest aktuella frågan, nämligen det uttalande som har gjorts i Litauenfrågan, föregicks i söndags av samtal med samtliga partiledare och miljöpartiets företrädare Inger Schörling. Miljöpartiet tycks ha lika många åsikter som man har ledamöter i kammarerna. Jag redogjorde för Inger Schörling vad ett uttalande skulle komma att innehålla, och hon sade sig acceptera det. Då trodde jag att hon talade för hela miljöpartiet, vilket i och för sig inte var förvånansvärt eftersom det är ett bra uttalande. Då jag tycker att det är av vikt att uttalandet införs i riksdagens protokoll, skall jag be att få läsa upp det. Av uttalandet framgår, Ingemar Eliasson, att det inte råder något tvivel om att vi ställer upp till stöd för de baltiska republikernas strävan mot frihet. Uttalandet lyder:

”Vi hälsar med tillfredsställelse att den pågående samhällsomvandlingen i demokratisk riktning i Sovjetunionen har gjort det möjligt för Litauen att hålla fria val till republikens parlament.

Den nya folkförsamlingen har nu inlett sin första session, och den har med överväldigande majoritet förklarat att litauerne vill utöva sin rätt till nationellt självbestämmande genom egen, självständig stat. De antagna beslutet speglar en bred enighet och en stark folklig vilja.

Vi utgår från att det litauiska folkets legitima rättigheter till nationellt självbestämmande skall uppfyllas i enlighet med bestämmelserna och andemeningen i Helsingforsdokumentet.

Under den gångna helgen har också den estniska kongressen sammanträtt i Tallinn och uttalat klara krav på självständighet. Även detta måste tolkas som en brett förankrad folklig manifestation och den utgör ytterligare ett steg i processen mot ökat politiskt självbestämmande.”

Flera talare har varit inne på frågan om när ett erkännande av Litauen kan komma från Sverige. Carl Bildt sade helt korrekt att de regler vi följer är viktiga och riktiga. Jag utgår från att de inte är allmänt kända, varför jag skall tala om vad de innebär.

Svensk praxis vid erkännande av nya stater är helt i överensstämmelse med folkkränten att vi erkänner stater uteslutande på grundval av faktiska förhållanden. De avgörande folkrättsliga kriterierna som bedömningen grundar sig på är för det första att det finns ett folk – och det finns det i Litauen – för det andra att det finns ett visst territorium – och även det finns det i Litauen – och för det tredje att det finns en regering som utövar suverän och effektiv kontroll över detta territorium. I Litauen kan frågan om effektiv kontroll ännu inte med säkerhet bedömas. Det är ett faktum att betydande

sovjjetiska styrkor är stationerade på litauisk mark, och vi vet ännu inte hur man i Moskva slutgiltigt ställer sig till Litauens krav. Till detta kommer – och det är viktigt – att litauerne själva har sagt att de avser att återkomma till frågan om ett erkännande.

Mot denna bakgrund kan situationen i nuläget inte anses vara sådan att Sverige bör erkänna Litauen som självständig stat. Uttryckt på ett mindre diplomatiskt språk innebär ett erkännande av Litauen enligt svensk uppfattning inte en diplomatisk kärlekförklaring utan ett erkännande av faktiska förhållanden, nämligen att makten har övergått till andra händer, att det nu finns nya myndigheter att träda i kontakt med för våra bilaterala förbindelser etc. På dessa punkter är läget ännu oklart. Men tvivla inte på vår vilja att stödja utvecklingen mot självständighet i de baltiska republikerna.

Jag skall här efter besvara några frågor som ställts i debatten. Carl Bildt vidhöll sin kritik mot att regeringen, som han sade, varit senfärdig vad gäller bistånd till Östeuropa. Självt hade jag önskat att vi hade fått fram pengar snabbare och mer pengar än som blev möjligt. Men som också Carl Bildt vet är ekonomiska realiteter mer tvingande för regeringar än för opposition.

Carl Bildt har fel när han säger att det inte har förekommit något samråd. I utrikesnämnden i går redogjorde jag för de beslut som redan har träffats angående Östeuropa och Baltikum samt även för de beslut som är under behandling. När jag kallade till ett sammanträde med partiledarna hade varken Carl Bildt eller någon annan moderat tillfälle att delta. På sammanträdet diskuterades bl.a. partiernas och folkrörelsernas möjligheter att medverka.

Det finns möjligheter till fortsatt samråd. Till förfogande står 100 milj. kr. vars användning vi ännu inte har bestämt. Det pågår ett intensivt arbete på den punkten. Vi är beredda att inbjuda partierna till överläggningar, och min förhoppning är att moderaterna då skall ha tillfälle att komma. Jag tror nämligen det är värdefullt att representanter från alla partier är med.

Anf. 8 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Jag vet att utrikesministern ibland är genuin när han söker samråd, men ibland följs orden inte riktigt av handling.

I fråga om Östeuropastödprogrammet har det inte förekommit något seröst samråd och knappt ens något försök till det. Partierna sammankallas till ett möte på en dag, sedan man en vecka i förväg fått beskedet att ingen företrädare för det största oppositionspartiet kan delta den dagen. Dagen därefter framträdde utrikesministern i utrikesutskottet med en så till den milda grad allmän redogörelse att sakinnehållet är närmast obefintligt. Så kan man göra, men tala då inte om samråd. På den punkten är jag besviken på utrikesministern och på statsministern. Ni talade om samråd, men därefter gjorde ni faktiskt ingenting.

I mitt anförande nämnde jag inte de fortsatta ubåtskränkningarna. Låt mig bara registrera att de fortsätter. Jag skall i annat sammanhang be att få återkomma till den frågan.

Vad gäller EG-utvecklingen är det inte utan att man fylls av häpnad när man lyssnar på Per Gahrton. Han kallar EG för en atomsupermakt. Per Gahrton och miljöpartiet liksom även vpk och Gudrun Schyman lever i sin egen värld. Ni tycks inte veta vad som händer i Europa. Nio av tio väst-

européer är i dag medborgare i EG-stater. De uppfattar EG-samarbetet som det historiska arbetet på att bygga upp ett samarbete över de gamla nationsgränserna för att säkra välfärd, frihet och demokrati. De lever inte kvar i 1800-talets gamla nationella begränsningar. De känner en europeisk solidaritet och en demokratisk samhörighet genom Europaparlamentet. Där utkämpar de sina politiska strider om hur morgondagens Europa skall se ut. Det finns isolationister som lever kvar i den gamla tiden. Ni kommer att leva kvar i det gamla om ni inte förmår att se det nya.

Visst är det besvärligt, Per Gahrton, att i efterhand anta 1 400 nya lagar; det håller jag med om. Men vårt alternativ har aldrig varit att Sverige skall vara en anpassande randstat utanför EG. Det hade varit bättre om Sverige hade blivit medlem 1971 när man hade den möjligheten. Då hade vi sluppit den här situationen. Jag tror att det för framtiden är bättre om Sverige är medlem i Europaparlamentet och där, dag för dag och vecka för vecka, diskuterar och i demokratisk ordning stiftar europeisk lag än att vi anpassar oss i efterhand.

Så till Litauenfrågan där vi tycks få avvakta miljöpartiets samråd om vad man tycker i den frågan.

Per Gahrton hade där en parallell med det amerikanska inbördeskriget, ett av 1800-talets allra blodigaste krig, som jag nog inte tycker var så där alldeles välfunnen, mot bakgrund av att vi alla önskar en fredlig lösning på denna konflikt. Om inte annat borde väl denna mindre väl valda parallell ha kunnat leda till en viss försiktighet från miljöpartiets sida.

Detta är en konflikt i vårt närområde mellan rättsligt väl grundade krav på nationellt självbestämmande och supermaktens maktanspråk. Det är inte tid för yvighet, det är inte tid för äventyrlighet. Det är heller inte, för att använda en av Gahrtons formuleringar, ödesstunden.

Ödesstunden är tack och lov inte här. Tack och lov befinner vi oss enligt min bedömning i början på en process som kommer att leda till självständighetsförklaringar från Estlands och från Lettlands sida som kommer att följäs av en förhandlingsprocess i den ena eller andra formen med Moskva. Den stora toppkonferens som kommer att hållas i Helsingfors mot slutet av året kommer att bli den kanske avgörande punkten, då samliga europeiska stater skall lägga fast de principer som skall gälla och som skall tillämpas också vad gäller Estland, Lettland och Litauen.

I det arbetet måste Sverige kunna spela en aktiv, en principiell och en konstruktiv roll. I konflikten mellan rätten, som ligger hos esterna och letterna och litauerne, och makten som mycket tydligt fortfarande ligger hos Moskva – underskatta inte den moskovitiska makten – måste Sverige steg för steg med stor konsekvens men också med den försiktighet som följer av det nationella ansvarstagandet kunna verka för en lösning som gör att alla folks rätt till nationellt självbestämmande respekteras och också ger den stabilitet i Östersjöområdet som är en avgörande förutsättning – låt oss inte glömma detta – för Sveriges frihet och för Sveriges fred. Vi hanterar inte bara freden och friheten för andra. Vi diskuterar också långsiktigt förutsättningarna för vår egen fred och vår egen frihet.

brinnande försvarstal för Berlinmuren. De båda partiledarna C. H. Her-
mansson och Lars Werner skrev tillsammans med Ceausescu, av alla, ett för-
svarstal för att Europa skulle välja den kommunistiska och socialistiska vä-
gen så sent som 1980.

Hur kan man med en sådan historia alls försöka förklara hur svenska väl-
jare skulle välja den kommunistiska vägen? Det är begripligt om Gudrun
Schyman förbigår detta med tystnad, men jag tycker nog att med ett sådant
förfluret och en sådan historia borde man tala med något mindre bokstäver.

Vad har det med svensk utrikespolitik att göra? Jo, att påvisa att vpk:s
röst är opportunistens. Att lyssna till svenska kommunisters råd om svensk
utrikespolitik är att sätta bocken till trädgårdsmästare. Med hänsyn till
världskommunismens sönderfall borde kanske en svensk kommunism tala
med något mindre bokstäver, dvs. om sanningslidelse och ödmjukhet hör till
själsegenskaperna.

Anf. 10 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Utrikesministern talade om värdet och betydelsen av enighet
i utrikespolitiken, inte minst när det gäller så betydelsefulla frågor som vår
relation till Litauen. Det vill jag gärna understryka. Jag tycker att det är ett
stort värde att den svenska utrikespolitiken präglas av enighet i sina grund-
drag och att vi kan agera gemensamt i viktiga frågor. Jag tycker också att
det var bra att utrikesministern tog initiativ snabbt till ett samråd omkring
Litauen, både genom sina kontakter i söndags och genom det sammanträde
som utrikesnämnden hade i går. Jag tror att det är en styrka för Sverige.

Jag måste erkänna att jag tyckte att Per Gahrton tog sin mun ganska full
när han diskuterade frågan om erkännande av Litauen. Det är beklagligt att
inte miljöpartiet finns med i den enhetliga bilden. Jag har fått intrycket att
det i någon mån kan bero på interna kommunikationsproblem inom miljö-
partiet, och det är i så fall synd.

Litauens ledning har inte än begärt att vi skall erkänna Litauen. Då tycker
jag inte att det är särskilt upprörande om vi nu inte heller ansett oss skola
göra det. De paralleller som Per Gahrton drog med Palestina och Sydafrika
är också i och för sig talande, eftersom Sverige inte har erkänt vare sig en
palestinsk stat eller någon demokratisk icke-rasistisk sydafrikansk stat.

Det är ju helt klart att vår erkännandepolitik, här som i andra fall, måste
byggas på realiteterna i Litauen. Till realiteterna hör naturligtvis att det finns
sovjetska trupper och sovjetiska försvarsanläggningar i Litauen. Till realite-
terna hör också att det finns allsovjetska företag i Litauen. Det här är fråge-
tecken som måste rätas ut innan det svenska erkännandet kan bli ett faktum.

Men samtidigt, herr talman, som vi konstaterar detta måste vi vara väldigt
tydliga om att det är Sverige som självt avgör erkännandefrågan, efter en
självständig bedömning av realiteterna i Litauen. Det får inte uppstå någon
som helst misstanke om att Sveriges handlande i erkännandefrågorna skulle
dikteras av hänsyn till den sovjetiska supermakten i vår nähet.

Där vill jag gärna säga att jag blev litet grand förvånad över Carl Bildts
inlägg för en stund sedan. Jag tyckte att han så att säga skrämde med ryssen
på ett sätt som inte kändes riktigt aktuellt i den politiska debatt vi nu för här.

Det är ett klart svenskt intresse att erkänna Litauen så tidigt som det över

Anf. 9 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Om Litauen först. Det viktiga nu, herr utrikesminister, me-
nar jag är att våra vänner demokratiskt utsedda förtroendevalda i Litauen
och medborgarna där får alldeles klart för sig att våra sympatier och våra
välgångsönskningsar ligger på deras sida.

Jag har ingen invändning mot de uttalanden och de redovisningar som har
gjorts om folkkrätt och praxis. Litauen befinner sig nu i en process, och den
processen skall Sverige följa noga. Vi kan konstatera att åtminstone två av
de tre kriterierna redan är uppfyllda, och jag skulle nog vilja uppmana utri-
kesministern att inte alltför mycket stressa invändningarna mot det tredje
kriteriet, dvs. att det är främmande trupper på territoriet. Litauerne själva
har ju sagt sig inte för närvarande vilja att de sovjetiska trupperna drar bort
från Litauen.

Det handlar alltså om en bedömning när det faktiska läge har uppkommit
som utrikesministern talade om. Om också utrikesministern ville göra min
formulering till sin, dvs. att det inte gäller om utan när ett erkännande kan
komma, menar jag att den svenska inställningen skulle bli ännu tydligare.

Jag förutsätter att utrikesministern återkommer till regeringens syn på den
tysk-tyska frågan och till Mellanösternfrågan och min upprepade fråga om
när vi skall göra sällskap ut till Arlanda för att hälsa höga dignitärer från
Israel välkomna till Sverige. Det var ju ett löfte som vi har utestående sedan
tidigare debatter.

Herr talman! Jag skulle vilja använda resten av min repliktid till att uttala
min djupa bestörtning och förvåning över Gudrun Schymans inlägg. Hon
hävdade att vpk, de svenska kommunisterna, alltid har varit ett internatio-
nellt parti, och det kan man kanske hävda, att de alltid har varit snabba att
rätta sig efter de senaste tongångarna från världskommunismen.

Jag lyssnade med spänning på hur Gudrun Schyman skulle försöka för-
klara att denna världskommunism har fallit sönder, men någon sådan förkla-
ring gavs inte. Hur skall man för svenska lyssnare och väljare förklara att
när alla människor i kommunistiska länder får chansen att i fria val säga sin
mening, vänder de kommunismen ryggen? Det finns naturligtvis inga bra
förklaringar, och det fanns inte något försök i Gudrun Schymans inlägg. Hon
gick förbi det med tystnad.

Kommunismens sanna väsen har nämligen avslöjats. Den har hållit med-
borgare i en rad länder i Östeuropa och i många u-länder kuvade, förtryckta,
förnedrade. Den har ödelagt deras ekonomier. När man äntligen i fria val
får säga sin mening stormar människor i raseri mot maktthavare och mot
kommunismens insignier. Med sina röster lyfter man bort kommunisterna
från makten, och med lyftkran lyfter man bort Schymans glorifierade lärofa-
der Vladimir Lenin. Så ser det ut. Så går det till. Om detta hade Gudrun
Schyman inte ett ord att säga.

Det svenska partiet tog avstånd från den östeuropeiska kommunismen re-
dan 1964, får vi höra i sådana försvarstal som ändå har hållits. Tro det? Jag
gjorde ett par slumpvisa grepp i hyllan med kommunistiska skrifter, och de
visar en annan bild.

En framträdande kommunist som hette Fritjof Lager skrev fyra år efter
det att kommunisterna i Sverige vände östeuropakommunismen ryggen ett

huvud taget är möjligt, med hänsyn till de regler vi själva har satt upp för erkännande. Det måste vara helt klart att det är vår avsikt att utnyttja tidigaste möjliga tillfälle att erkänna Litauen och att vi kommer att följa samma politik också när det gäller övriga baltiska stater då det kan bli aktuellt.

När det gäller Östeuropa i övrigt och också när det gäller Baltikum är det, som jag sade tidigare, viktigt med ett generöst svenskt stöd till det demokratiska uppbyggnadsarbetet och inte minst till insatser på miljöområdet och för att allmänt stödja den ekonomiska utvecklingen. Jag har sagt tidigare att det stöd som regeringen har föreslagit är för litet. Till hela Östeuropa skall vi satsa lika mycket som vi ger till ett normalt huvudmottagarland för svenskt bistånd, ett enda. Här gäller det stöd till en halv världsdel.

Då säger utrikesministern att ekonomiska realiteter är mer tvingande för regeringar än för opposition. Det låter sig naturligtvis sägas, men det döjer inte det faktum att det här handlar om prioriteringar. Vad regeringen har gjort är att placera stödet till Östeuropa på en relativt låg nivå och att finansiera det genom att ta pengarna från u-länderna, från våra traditionella huvudmottagarländer.

Vi vet att det finns en betydande oro i tredje världen för att de rika länderna skall minska sitt stöd till de verkligt fattiga länderna på grund av intresset för Östeuropa. Jag har själv mött det, t.ex. när jag var i Zimbabwe. Då, det var före jul, fick jag frågan: Kommer det att bli så nu att man tar u-hjälpspengar och ger till Östeuropa? Jag sade emfätiskt att i varje fall är jag övertygad om att Sverige aldrig kommer att göra en sådan sak. Det var min tilltro till den socialdemokratiska regeringens politik före jul. Jag är besviken över att jag nästa gång jag kommer till Zimbabwe måste säga: Jag hade fel. Även Sverige föll för den frestelsen.

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att ta upp Sten Anderssons mycket knapphändiga svar på min fråga varför vpk och miljöpartiet inte är representerade i utrikesnämnden. Sten Andersson och flera andra här talar om vikten av att ena partierna i de utrikespolitiska frågorna, göra gemensam front och ge tydliga signaler. För att detta skall bli möjligt krävs överläggningar. Om det skall bli fråga om någon enighet över huvud taget så måste denna vara väl förankrad. Jag anser inte att detta uppnås genom telefonsamtal till två partiets företrädare och genom i övrigt, antar jag, tumsånga diskussioner i en utrikespolitisk nämnd.

Jag har inte av Sten Andersson fått något svar på min fråga varför vi inte är representerade i utrikesnämnden, och Sten Andersson säger angående min fråga om det beror på att vi är för små, att detta inte är något bra argument. Jag skulle då gärna vilja höra något bättre argument till varför vi inte får vara med i nämnden.

Sten Andersson uttryckte sin besvikelse över att vi inte har mer pengar att ta till samarbetet med de östeuropeiska länderna. Men det kan ju inte vara obekant för Sten Andersson att det finns andra delar inom det säkerhetspolitiska området där det faktiskt finns pengar. Vi har i Sverige hittills fört en säkerhetspolitisk debatt, som till 99 % har dominerats av det militära försva-

rets anslagsaskanden, och till åtminstone 96 % har också säkerhetspolitiken i praktiken dominerats av dessa pengar.

Det vore väl rimligt att man i detta läge, när man ser att de militära hoten i det nuvarande Europa har minskat, tar pengar från den delen av säkerhetspolitiken för att stället satsa dem på ett utvidgat samarbete ekonomiskt och, inte minst, ekologiskt med de östeuropeiska länderna. Jag kan inte förstå att man inte på utrikesdepartementet drar den slutsatsen av utvecklingen.

Carl Bildt säger att vi har en mycket märklig uppfattning om EG. Han säger att nio av tio västeuropéer är medlemmar i EG. Det låter som LUX reklam för tvålar: Nio av tio filmstjärnor använder LUX. Men det är inte säkert, Carl Bildt, att alla blir lika vackra som filmstjärnorna för det. Jag tror nog att vi också har reda på hur människor i dessa EG-länder lever.

Det är inte så att nio av tio lever i den välfärd som Carl Bildt målar upp. Det finns i dessa länder en arbetslöshet, en social utslagning och ett förtryck som är långt mycket värre än vad vi kan ana. Det finns ökade klassklyftor som uppstår i förlängningen av den råa kapitalism som EG-länderna faktiskt står för. Det finns också oppositioner inom de olika länderna, oppositioner som menar att detta är en mycket olycklig utveckling.

Så till Ingemar Eliasson. Jag tycker faktiskt att jag drivs i mitt politiska arbete av både sanningslidelse och ödmjukhet. Jag tycker att denna ödmjukhet saknas hos andra politiska partier i Sverige i dag när de diskuterar utvecklingen i Östeuropa.

Jag är glad över att kommunistiska diktatorer i Östeuropa i dag lyfts med lyftkran. Jag är glad över den demokratiska utveckling som nu sker. Jag kan beklaga att vpk, precis som andra politiska partier i Sverige, kanske har varit något svag i sin kritik av dessa regimers interna förhållanden.

Den debatt som vi för inom vpk i dag är enligt min mening bra. Vi granskar nu kritiskt vårt partis historia och vårt förhållande till de östeuropeiska länderna. Jag välkomnar denna utveckling, och jag kan försäkra Ingemar Eliasson att det, ur denna granskning och ur det kritiska förhållningssätt som vi har, kommer att växa fram en mycket stark tro och en politisk praktik, som kommer att innebära att vi fortsätter att utöva den socialism som i dag är nödvändig inte bara i Östeuropa utan även i Västeuropa och i hela världen, den socialism som står till försvar för svaga grupper i samhället och som står för solidaritet och för alla människors lika värde. Denna politik är kanske i dag viktigare än någonsin.

Jag kan sedan, tillsammans med Ingemar Eliasson, lyfta bort alla diktatoriska regimer med lyftkran om det skulle behövas. Detta gäller då även de diktatoriska regimer som finns i andra delar av världen än Östeuropa.

Vad jag efterlyser är en ödmjukhet, en sanningslidelse och en respekt för de demokratiska krafter som nu växer fram i Östeuropa. Hur kan vi i Västeuropa vara så förmätna att vi säger: "Visst skall vi ge ekonomiskt bistånd, men bara under förutsättning av fria, hemliga val, marknadsekonomi och långtgående privatiseringar i fråga om den offentliga sektorn"? Vilka är vi som kan tala om för dem exakt hur de skall göra och, framför allt, att de skall göra exakt så som vi vill? Jag menar att man, om man ser på utvecklingen i andra länder på detta sätt, har varken ödmjukhet, sanningslidelse eller en demokratisk uppfattning.

Möjligt är det också därför som Ingemar Eliasson säger att man skall avhålla sig ifrån att lyssna på vpk i Sverige i dag när det gäller säkerhetspolitiska frågor. Är det kanske av denna anledning som Ingemar Eliasson anser att vi inte skall vara representerade i utrikesnämnden? Ingemar Eliasson kanske fortfarande är så besjälad av dessa det kalla krigets tankar att han anser att vpk utgör en säkerhetsrisk.

Anf. 12 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det har uppstått vissa logiska svårigheter när det gäller att kunna försvara sveket mot Litauen. Man talar om att frågan inte är om utan när Litauen skall erkännas. Men om frågan inte är om vi skall erkänna Litauen, om man redan i dag vet att förutsättningar för ett erkännande föreligger, vad är det då som gör att man inte också i dag erkänner Litauen? Vad är det som gör att man väntar om man i dag vet att man vill göra ett erkännande i framtiden? Vad är det då som kommer emellan om inte hänsyn till andra faktorer, som man här inte redogör för?

Man talar om trupperna. Men har vi inte, utrikesministern, erkänt Tjeckoslovakien, Ungern, Östryskland och andra stater där det mot folkviljan har funnits trupper i landet? Det hänger inte ihop, det finns ingen logik i detta.

Det är naturligtvis av denna anledning som jag är bekymrad över att vår utrikesminister väljer ett tarvligt angrepp mot miljöpartiet. Det är tarvligt mot Inger Schörling som person. Inger Schörling har inte diskuterat frågan om ett erkännande. Hon har definitivt inte för miljöpartiets del utlovat att vårt parti skulle avstå från att kräva ett erkännande i den stund det stod klart för oss att Litauens demokratiska parlament utropade en fri stat.

Detta angrepp är tarvligt mot Inger Schörling som person och det är tarvligt mot oss som parti. Tror någon att vårt språkrör, vårt kongressvalda språkrör, går ut via TT och förkunnar miljöpartiets ståndpunkt utan att denna är förankrad i partiet? Tror någon att jag står här och håller ett tal som inte är läst av samtliga riksdagsledamöter i vår grupp? De som tror det måste bygga sin uppfattning på erfarenheter från sina egna partier. Där kanske det går till så, hos oss gör det det inte. Det vi här har sagt är djupt demokratiskt förankrat i miljöpartiet de gröna.

Sten Andersson talar om behovet av enighet inom nationen. Vi skapar inte oenighet för oenighetens skull, inte på något sätt. Men vi kan inte gå med på att hela den utrikespolitiska debatten i brännande frågor skall föras bakom utrikesnämndens lyckta dörrar. Det finns ingen möjlighet till detta. Vi befinner oss inte i den sortens utrikespolitiska krisläge. Vi kommer också att ställa upp på en nationell samling om den situationen inträffar.

Men nu handlar det inte om det. Det handlar i stället om att vissa partier på många olika sätt i Baltikum har skapat intryck av att det bara för balternas del var fråga om att själva bestämma när tiden var mogen för en självständighetsförklaring och att de då från Sverige skulle få ett oreserverat stöd, och det handlar om att de partier som har skapat detta intryck, av olika oförklarade skäl, nu plötsligt enas om en filtoffelpolitik. Det är märkligt, och det är ganska beklämmande. Skulle ett inval i utrikesnämnden innebära att miljöpartiet tvingas till någon sorts permanent kohandelstystnad tillsammans

med övriga partier, får vi nog diskutera om vårt krav på inval i utrikesnämnden kvarstår. Det kan inte vara detta som är syftet.

Carl Bildt menar att det är fel att säga att EG är en atomsupermakt i vardande. Vad är det för fel att säga det? EG är en supermakt och man har kärnkraft. Vad är det för fel att säga att det är en atomsupermakt – även om tio av tio medborgare skulle gilla en sådan? De kanske gillar en atomsupermakt. De gröna EG-länderna gör det inte, och det gör inte miljöpartiet heller. Det är likafullt en atomsupermakt även om en stor del av medborgarna råkar gilla den.

Vi vill inte ansluta oss till USA, trots att det är ett demokratiskt land. Vi vill inte ansluta oss till Sovjetunionen, trots att det håller på att bli en demokrati. Vi vill inte ansluta oss till någon supermakt, och definitivt inte till en atomsupermakt. Det brast litet grand i logiken i det resonemang som fördes. Däremot skulle det kunna finnas en viss grad av logik i det Carl Bildt sade om det amerikanska inbördeskriget. Det var just det jag försökte förklara. Frågan är vad som kan vara en förevändning för en stormakt och var gränsen går till kryperri.

Klara signaler om att Sverige erkänner de stater som själva förklarar sin självständighet kan, menar vi, inte tjäna som förevändning. Motioner av den typ som moderata samlingspartiet har väckt är en krigsförklaring – med fredliga medel förutsätter jag, men dock – mot hela det sovjetiska samhällssystemet, inte bara mot diktaturen utan mot hela samhällssystemet. Det är ett hot mot en massiv västlig invasion för att exploatera det som hänt.

Detta är en motion i 23 punkter i vilken man inte säger ett enda ord om fria folks fria stater i Östeuropa, men man talar väldigt mycket om västliga företags frihet att exploatera. Detta är en borgerlig kontrarevolution. Men det skall sägas till protokollet: Carl Bildt har inte skrivit under den här motionen. Det är en motion från utrikesutskottets moderata ledamöter. Det skulle hedra Carl Bildt att han med dessa krumbukter i själva verket tar avstånd från denna unikt skandalösa motion från moderaterna.

Anf. 13 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag är av naturen optimist. Därför tänker jag göra ett nytt försök, även om jag förstår att jag har begränsade möjligheter att nå fram, att övertyga Per Gahrton om vad det är för regler som vi följer i Sverige och som vi alltid har följt när det gäller erkännande av andra stater.

Ett erkännande från svensk sida av en annan stat är ingen diplomatisk kärleksförklaring. Det är inget uttryck för en sympati utan ett erkännande av faktiska förhållanden. Per Gahrton nämnde själv Sydafrika och PLO. De flesta svenskar känner väldigt liten sympati för regimen i Sydafrika. Men där finns ett folk, det finns ett territorium och där finns en regering som har kontroll över landet. Följaktligen erkänner Sverige Sydafrika som stat.

När det gäller PLO känner Per Gahrton och jag och många svenskar sympati för det palestinska folkets krav på självbestämmande och en egen stat. De har en regering, de har inget territorium och följkaktigen ingen kontroll över detta territorium, och därför erkänner vi inte landet. Det är en mycket

strikt folkrättsligt grundad regel som Sverige alltid har följt och som vi förhoppningsvis skall fortsätta att följa.

Jag fick några frågor som jag inte hann besvara i den första replikombgången. Ingemar Eliasson frågade om den svenska regeringens syn på de båda tyska ländernas återförening. I mitt tal sade jag bl.a.: "En förening av de båda tyska staterna är ett led i Europas enande. Det innebär samtidigt slutet på det kalla krigets epok i europeisk historia." Bakom detta uttalande finns en mycket positiv inställning till de båda tyska staternas återförening.

Men jag vill också gärna instämma i Genschers uttalande i Ottawa, som Ingemar Eliasson hänvisade till: "Vi talar om för alla våra grannar vad vi vill förena: Förbundsrepubliken Tyskland, Tyska demokratiska republiken och hela Berlin – varken mer eller mindre". Sedan kommer ett viktigt tillägg: "Vi har inga territorietliga anspråk på någon av våra grannar."

Sker återföreningen av två demokratiska stater på de villkoren, när folken så vill, och i avsikt att förstärka samarbetet och den demokratiska utvecklingen i Europa, är det naturligtvis någonting mycket positivt. Det är mycket viktigt att vårt engagemang för frihet och demokrati i Östeuropa inte sker på bekostnad av vår solidaritet med tredje världen.

Behoven i u-världen, i synnerhet i Afrika, har ökat under senare år. Inkomstklyftorna mellan i- och u-världen och mellan olika ländergrupper i tredje världen har ökat. Samtidigt har insikten vuxit om det ömsesidiga internationella beroendet i exempelvis miljö- och naturresursfrågor.

De ökade klyftorna och behoven i tredje världen, likaväl som vårt starka ömsesidiga beroende, ställer ökade, inte minskade, krav på det internationella samfundet. Avspänningen gäller inte endast mellan de militära allianserna utan den har också underlättat lösningen av regionala konflikter.

Det finns ett samband mellan dessa två avspänningstendenser. Avspänningen lösgör även resurser som kan överföras till tredje världen. Det är därför som vi måste tillvarata dessa möjligheter och sträva efter ett bättre samarbete mellan nord och syd.

Ökad frihet och fred i Europa måste också leda till motsvarande resultat i exempelvis södra Afrika, Mellanöstern och Centralamerika. Det internationella samfundet måste bidra här till.

Vi har alla ett ansvar för och ett intresse av att stärka solidariteten och samarbetet med tredje världen, samtidigt som vi stödjer frihetsprocessen i Östeuropa. Det råder inte någon motsättning mellan dessa båda engagemang, tvärtom. Det ena kan föda det andra och vice versa.

Den svenska utrikespolitiken, och stödet till tredje världen, ger Sverige en särskild möjlighet och ett ansvar. Vi måste kunna infra de förväntningar som nu ställs på oss från tredje världen antingen det gäller olika former av stöd till fredsprocesser och konfliktlösningar eller att främja nord-syd-samarbetet eller bistånd till de fattiga länderna och folken. Det är också vår förhoppning att FN skall kunna tjäna som en länk och katalysator i detta oerhörda och snabbt föränderliga solidaritetsarbete.

Detta ställer självfallet stora krav på FN-systemet. Sverige avser att fortsätta att aktivt driva dessa frågor i FN. Sverige vill medverka till att FN får en framträdande roll i denna nya era. Det ligger i Sveriges intresse att även på detta sätt stärka FN.

Herr talman! Jag vill slutligen i denna replikombgång svara på den fråga som Ingemar Eliasson ställde om Mellanöstern. Vad har det blivit av utrikesministrarnas ansträngningar att bidra till fred i Mellanöstern? Ja, det kan jag svara på, men det skall jag inte göra. Det är otvivelaktigt så att Sverige – inte framför allt av egen förtjänst, tack vare mig eller det svenska utrikesdepartementet, utan framför allt beroende på avspänningen mellan stormakterna, de förbättrade relationerna, men naturligtvis också vår neutralitetspolitik, vårt bistånd och våra goda kontakter – i dag kan spela en aktiv och konstruktiv roll inte bara då det gäller Mellanösternkonflikten utan också då det gäller en del andra regionala konflikter. Men så är fallet bara under en bestämd förutsättning, nämligen att vi gör det i tyshet – inte på scenen utan bakom scenen – och håller en låg profil.

Det där leder ofta under processens gång till att man ibland möter klander och en viss misstänksamhet. Jag minns att vi 20 minuter innan vi nere i Genève lyckades i våra försök att åstadkomma en kontakt mellan PLO och USA klandrades av de pressmän som ansågs vara de mest insatta för att ha lurat amerikanarna.

Det enda som jag kan göra nu är att försäkra att då hemligstämplingen en gång kan hävas beträffande det som vi nu haft för oss, kommer man att finna att Sverige har fortsatt att spela en lika aktiv och konstruktiv roll som den som vi har spelat tidigare.

Låt mig sedan svara på den mycket konkreta frågan: Vartför dröjer det så länge innan Ingemar Eliasson får följa med mig ut på Arlanda och hälsa höga gäster från Israel välkomna till Sverige? Jag ber härmed att få inbjuda Ingemar Eliasson att följa med mig ut på Arlanda den 21 maj. Då kommer Israels president Herzog hit.

Anf. 14 CARL BILD (m) replik:

Herr talman! Jag vet att det finns personer som anser att Per Gahrton har ett visst underhållningsvärde när han deltar i riksdagsdebatten. Det är möjligt att så är fallet, men det är väl under sådana förhållanden där som det stannar.

Jag frågade vad Per Gahrton menade med att EG är en atomsupermakt, och han kommer tillbaka och meddelar att EG har atomvapen. Hur är det i längden möjligt att från denna talarstol i denna kammare föra vad som skall vara en demokratisk och civiliserad dialog med en person som så totalt ignorerar vad som är av alla känd verklighet? Det är genant att behöva från riksdagens talarstol påpeka för en ledamot från ett riksdagsparti i en utrikespolitisk debatt att EG inte har atomvapen, men så är det. EG har inte atomvapen.

Jag vill be Per Gahrton att lära sig något om verkligheten. Tala om det Europa som är! Håll den där typen av billig retorik till de allra minsta partierna! Där finns det kanske någon liten anhängare som kan övertygats med den typen av grotesk osaklighet, men här hör den inte hemma.

EG är de facto de demokratiska västeuropeiska staternas ansträngning att för det första säkra freden – det var så det började – och för det andra att bygga en frihet och en välfärd som inte är möjlig om man inskränker sig till de gamla nationalstaternas ramar. I detta samarbete är, Gudrun Schyman,

nio av tio västeuropeer med. Bland dessa nio av tio, oavsett vilken tvåld de använder, ingår också de västeuropeiska kommunistpartierna. Jag skall inte ta ställning till deras skönhet – den är ibland något tveklagt. De håller för närvarande på att tvätta sig – det finns åtskilligt som behöver tvättas av i deras förlutna – men de står i alla fall upp i Europaparlamentet och arbetar för att utveckla detta EG-samarbete.

Sveriges dilemma – och det är ett problem – är att vi står utanför. Vi får anpassa oss i efterhand, och det är besvärligt från demokratiska och principiella utgångspunkter, men det är det val som bl.a. ni har drivit fram för Sveriges del. Jag hade önskat ett annat val. Då hade vi varit med om att diskutera och debattera och att fatta beslut, vilket hade varit långt lättare. Vad gäller vpk har detta dock inte varit förenligt med den öststatsorientering som gäller i sin utrikespolitik, och vad gäller miljöpartiet är det oförenligt med både den allmänna isolationism och närmast Khadaffi-orientering som utmärker miljöpartiets utrikespolitiska profil.

Så några få ord om Baltikum och utvecklingen där. Det gäller – jag upprepar det – en av de viktigaste, svåraste och långsiktigt mest betydelsefulla situationer som svensk utrikespolitik har stått i på mycket länge. Även på denna punkt vill jag beklaga att Per Gahrton har fört in uttrycket "inbördeskrig" i debatten. Han har nu dragit paralleller med det amerikanska inbördeskriget när han diskuterat vad som kommer att inträffa i Baltikum. Den typen av yvighet och oförsiktig retorik tycker jag att alla i denna viktiga stund skall undvika, och jag vet att man betackar sig för den på andra sidan Östersjön, där man målmedvetet, med stor skicklighet och beundransvärt mod kämpar för sin frihet.

Det finns sådant som vi kan och bör göra. Jag tycker att utrikesministerns uttalande var bra. Är det bra, skall man också säga det. I uttalandet redovisades klart och tydligt att i konflikten mellan makten i Moskva och rätten hos esterna, lettarna och litauererna står Sverige på rättens sida och utgår från att makten förr eller senare på ett eller annat sätt kommer att vika. Det var ett viktigt utrikespolitiskt ställningstagande.

Jag tycker att vi kan gå vidare med en emissarie. Det är ett känsligt steg, som kan diskuteras från principiella utgångspunkter. Jag tycker att vi skall ha den djärvheten, och jag tycker också att Sverige skall vara redo att spela en roll i de viktiga diskussioner som nu kommer att föras inför Helsingforskonferensen mellan de 35 staterna. Det är där som jag tror att avgörandet kommer.

Per Gahrton säger vidare: Ni har förespeglat dem någonting annat. Nej, det har vi inte. Det var för någon månad sedan som jag träffade Landsbergis, och då diskuterade vi bl.a. detta. Det var bara några dagar sedan som jag träffade den samlade ledningen i Estland, alla grupperingar från kommunistpartiet till oberoende och självständighetspartiet. Jag redogjorde då mycket tydligt för vad jag tycker är Sveriges politik och skall vara Sveriges politik, för vad vi kan göra och vad vi kommer att göra, för våra möjligheter och våra begränsningar, och det uppskattades. Vad man där i dag vill ha är klara besked om realiteter.

De där borta har i den kamp som de står inför ingen som helst nytta av osakliga yvigheter som man inte kan leva upp till. Vad de efterlyser från sina

vänner och grannar är stadga, styrka, konsekvens och kontinuitet, och kan vi ge dem det stödet genom en saklig, bra och nationellt förankrad svensk utrikespolitik, skall vi göra det, men tala inte om inbördeskrig och förfall inte till allmänt fäktande! Då skapar Per Gahrton problem och skadar dem som han talar så vackert om.

Anf. 15 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för klargörandet beträffande den tysk-tyska frågan. Jag tackar också för beskedet beträffande besöket från Israels president. Min fråga var vad det blev av den svenske utrikesministerns medlingsansträngningar. Det började ju så bra, men sedan har det varit tyst, och det beror på att utrikesministern har ägnat sig åt tyst diplomati. Ja, det är en tröst som vi tar fasta på. Det var inte direkt tyst diplomati som utrikesministern ägnade sig åt när Yassir Arafat var i Sverige. Andra uttryck kommer väl bättre till pass därvidlag. Jag antar att det också blir en del ståhej nu när Israels president kommer hit. Det är ett välkommet besked. Man kan dock misstänka att det har dröjt därför att relationerna till Israel inte har vårdats på samma sätt som relationerna till PLO. Om nu en vändning därvidlag har inträffat och detta besök är resultatet av det, är det så mycket mera välkommet. Det tog lång tid och det fanns många frågor, men när beskedet väl kom var det välkommet.

Herr talman! Gudrun Schyman valde det gamla knepet att höja rösten när argumenten tryter. Inte ett ord hade hon dock som förklaring till världskommunismens fall och inte ett ord till försvar för varför de svenska kommunisterna ägnade sig åt skriftställerli tillsammans med Ceausescu och försvarade Berlinmuren. Nu tar hon avstånd från kommunismen och är på jakt efter en annan ideologi. Good hunting, Gudrun Schyman!

Ur kommunismens källor finns inget mer att hämta. Den som vill övertyga sig om det behöver inte gå till utländska kommunisters program utan det räcker att gå till det svenska kommunistiska partiets program – något mera föråldrat är svårt att hitta. I det programmet kan man läsa att det i flera länder har börjat byggas socialistiska samhällen. För varje parti som arbetar för en socialistisk omvandling är det en uppgift att kritiskt granska och dra lärdom av erfarenheterna av utvecklingen i de socialistiska länderna. En sådan granskning är ägnad socialismens framtid och förverkligandet av marxismens frihetsidéer.

De lärdomar man har dragit är just att när man får och kan i fria val så vänder man de frihetsidéerna ryggen och skakar av sig den ideologin.

Man kan vidare läsa i vpk-s program att socialismen som ekonomi uppvisar storslagna resultat när det gäller att resa länder ur underutveckling och fattigdom och omskapa dem till industrialiserade välfärdsstater.

Den lärdom vi har dragit är att denna marxistiska och leninistiska ideologi har lagt ekonomier i ruiner och fångat människor i förtryck och förnedring. Det är lärdomen vi har att dra. Det är inte att undra på att man är på flykt ifrån en sådan ideologi.

Då är Gudrun Schyman glad, säger hon. Hon är glad när statyer av Lenin – utan Lenin skulle det inte finnas någon kommunism – lyfts bort med lyftkranar ifrån torg och mötesplatser. Försök att tänka er in i hur det skulle kännas

om statyn av en lärofader för någon annan ideologi lyftes bort och man skulle uttrycka sin glädje över det. Föreställ er att jag skulle vara glad om en lyftkran kördes fram på Järnplan här i Stockholm och lyfte bort statyn av Karl Staaff eller att jag skulle vara glad därför att de som har byggt upp demokrati och välfärd i Sverige skulle visa sig ha i grunden fel. I en sådan situation skulle jag gå och gömma mig, och jag skulle vänta länge innan jag gav politiska råd och lade fram synpunkter på hur svensk inrikes- och utrikespolitik skall utformas.

Guðrun Schyman frågar hur vi kan vara så förmätna att vi nu stöder demokratier och fria ekonomier i Östeuropa. Vi gör det därför att vår erfarenhet är att demokrati ger människor upprättelse, skapar fria människor och välfärd och därför att vi vet att medborgarna – människorna i dessa länder – ber oss stödja just en sådan utveckling. De ber oss komma till hjälp och stöd just nu när de antligen har fått chansen, rätten och möjligheten att skapa fria stater, fria demokratier, en framtid i frihet. Det är därför, Guðrun Schyman, som vi nu är så "förmätna" att vi vill hjälpa dem en smula.

Anf. 16 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Först skulle jag bara vilja göra en sista liten kommentar när det gäller erkännandefrågan. Jag gissar att vi kommer att få många tillfällen att återkomma till den. Jag kan dock bara konstatera att miljöpartiet uppenbarligen inte delar grundsynen om vilka principer som skall gälla i fråga om erkännande. Det har framgått ganska tydligt av Pet Gahrtns inlägg. Jag erinrar mig också – jag tror i alla fall inte att jag missminner mig – att miljöpartiet krävde att vi skulle erkänna Palestina när den staten utropades. Inte heller i det fallet är våra kriterier uppfyllda. Det är bara att konstatera att miljöpartiet i denna fråga har en egen syn, som skiljer sig från vad alla övriga partier står för. Då är det naturligtvis en realitet. Jag hoppas vidare att vi snart skall kunna återkomma till denna fråga och nå positiva resultat.

Jag tror att det är viktigt att vi får en dialog på lämpligt sätt och på lämplig nivå mellan den svenska regeringen och den litauiska regeringen, så att man kan undvika alla missförstånd om den svenska linjen och så att vi verkligen underlättar ett så tidigt svenskt erkännande som över huvud taget är möjligt. Man kanske t.o.m. skulle kunna tänka sig att inbjuda Litauens president, Landsbergis, och ge honom samma mottagande som vi nu har gett Nelson Mandela. Det skulle också kunna vara ett sätt att göra en bra politisk markering.

När det gäller våra relationer till Östeuropa i övrigt har jag kunnat konstatera att vår utrikesminister är en man, som har en utomordentlig förmåga att hålla masken. Det måste vara en tillgång i dessa diplomatiska arbetsuppgifter. I tidigare replik fick vi höra Sten Andersson läsa upp ett litet avsnitt om solidaritet med tredje världen, där han bl.a. sade att vårt engagemang för Östeuropa inte får ske på bekostnad av vår solidaritet med tredje världen och att det inte finns någon motsättning mellan dessa båda engagemang. Utrikesministern inte ens så mycket som rodnade på örsnibbarna medan han sade detta, trots att vi alla vet att verkligheten är den motsatta. Vårt stöd till Östeuropa sker på bekostnad av stödet till tredje världen. Pengarna tas från

den pott som vi annars skulle ha ägnat åt länder i Afrika, Asien och Latinamerika.

Det finns en motsättning mellan dessa båda engagemang, med den uppläggning som regeringen har valt. Detta är anmärkningsvärt och allvarligt. Regeringen har skapat en motsättning mellan solidaritet med tredje världen och solidaritet med Östeuropa. Detta är djupt beklagligt. Man kan bara hoppas att regeringen så snabbt som möjligt skall ta sig ur den situationen. Jag hoppas naturligtvis också att riksdagen skall vara beredd att rätta till detta. Det går inte att skylla på de ekonomiska begränsningarna, eftersom detta är en fråga om prioritering. Centern har lagt fram ett budgetalternativ, som är starkare än regeringens men som ger utrymme för ett kraftfullare Östeuropabistånd, vilket inte sker på de fattiga ländernas bekostnad. Politik är att vilja, utrikesministern. Det gäller även i denna fråga.

Till sist skulle jag också vilja göra en kommentar till den debatt som här har förts om våra relationer till EG och till den europeiska integrationen i övrigt. Som jag konstaterade i mitt inledande anförande måste målet för den svenska utrikespolitiken vara att främja en alleuropeisk gemenskap, inte bara en västeuropeisk. Det står helt klart att EG knappast har förutsättningar att bli basen för denna alleuropeiska gemenskap och inte heller ambitionen att bli det. EG omfattar drygt en tredjedel av Europas stater och har inte någon större längtan efter att utvidgas. I stället för att geografiskt bredda sig är EG:s ambition mycket tydlig att fördjupa sig i riktning mot en politisk union.

Jag tycker vi skall visa respekt för detta. Det är EG:s vilja och ambition att gå den vägen. Vi skall inte kräva att EG försöker gå en annan väg. Vill vi skapa en alleuropeisk gemenskap måste vi finna ett annat forum. Jag tror att EES skulle kunna bli det forumet. Det är i alla fall en möjlig väg att gå.

Vi främjar alltså inte den alleuropeiska gemenskapen genom att ansluta Sverige till EG. Men vi främjar den inte heller genom den typ av isolationspolitisk politik som miljöpartiet och, såvitt jag förstår, också vpk är anhängare av, genom att inte alls delta i den europeiska integrationsprocessen.

Jag tror att Sverige hittills har valt en väg som är framgångsrik, som tillgodose våra intressen och också ett större europeiskt perspektiv, om vi lyckas. Låt oss satsa helhjärtat på att detta skall lyckas.

Det är intressant när det här talas om att Sverige skulle bli en randstat. En sådan debatt förs också i ett annat land, nämligen i Storbritannien. I Storbritannien är man mycket rädd för att landet skall bli en randstat i EG. Man är rädd för att Tyskland och i någon mån Frankrike kommer att dominera. Då kan vi tänka oss Sveriges roll i EG, med 2 % av Västeuropas befolkning.

Det är i EES, där vi kan bibehålla vår självständighet, som vi bäst kan tillgodose våra intressen och vår självbestämmanderätt.

Anf. 17 GUÐRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Sten Andersson säger att engagemanget i öst inte får ske på bekostnad av engagemangen för u-länderna. Jag tycker att det är en bra deklARATION, men det är tråkigt att den inte följs upp i praktiken. I praktiken ser det faktiskt ut så, att de biståndspengar som skall användas till u-länderna i dag till en del används till bistånd till öst. Jag antar att utrikesministerns

försäkran på denna punkt kommer att innebära att det blir förändringar, att finansieringssättet förändras och också att nivån höjs.

Utrikesministern sade också att avspänning lösör resurser till andra saker, till att arbeta med de stora globala hoten, som är de reella hoten i dag – underutvecklingen, svälten, de stora ekologiska hoten. Jag delar den uppfattningen. Men jag begriper inte varför inte samma resonemang kan gälla i Sverige. Varför skulle inte avspänning och nedrustning i Sverige också kunna lösgöra resurser till ekonomiskt och ekologiskt samarbete och ökat bistånd till tredje världens länder? Varför gäller vissa resonemang inom säkerhetspolitiken bara utanför landets gränser och inte innanför? Det är en genomgående hållning från utrikesdepartementet. Jag kan inte förstå logiken i detta.

Till Carl Bildt skulle jag vilja säga att jag är medveten om att också kommunistiska och socialistiska partier deltar i det samarbete som försiggår inom EG. Det är självklart! De verkar i länder som är medlemmar i EG, i NATO. Det vore onödigt att de skulle ställa sig utanför, när hela deras land deltar. Men det de gör, inom ramen för EG, är att kämpa för den typ av förslag och förändringar som vi i Sverige, liksom de som verkar inom andra kommunistiska och socialistiska partier runt om i världen, kämpar för: jämlikhet, rättvisa och solidaritet. De framför också ganska skarp kritik och bedriver propaganda därför att dessa frågor är så åsidosatta i EG-samarbetet. Detta har hotat att spoliära framfarten, taktiken i det ekonomiska integrationsarbetet, om man inte gör någonting åt det hela. Detta är antagligen Carl Bildt medveten om. Det innebär inte att vi tar ställning på samma sätt som de, nämligen genom att gå in och driva dessa frågor. Vi driver dem utanför. Vi är ett kommunistiskt och socialistiskt parti i ett neutralt land. Vi tycker att det finns ett stort värde i att hävda Sveriges neutralitet, inte minst för vår möjlighet att delta i nedrustningsprocessen i världen. Detta är anledningen. Vi gör naturligtvis självständiga bedömningar. Vi hjälper varandra. Vi samarbetar i dessa frågor.

Så till Ingemar Eliasson. Jag höjde inte rösten därför att jag hade brist på argument. Om jag möjligen höjde rösten så att det slog lock för öronen på Ingemar Eliasson, är det att beklaga. Då får han väl gå till snabbprotokollet i morgon. Jag sade så här: Naturligtvis vänder människorna regimen ryggen i de stater som har levt under diktatur och förtryck utan demokrati och mänskliga rättigheter. Dessa regimer har kallat sig kommunistiska. Det rimmar inte med den ideologi som vpk företräder, på inget sätt. Vi företräder en demokratisk socialism. Vi företräder ett pluralistiskt samhälle med flerpartisystem.

Jag är medveten om att de delar av vårt partiprogram som Ingemar Eliasson läste upp kan tyckas föråldrade utifrån den utveckling som har skett. Jag är också en av dem som i partiledningen har tagit initiativ till att förändra partiprogrammet utifrån den utveckling som har varit och de insikter vi har. Jag upprepar att jag skulle välkomna samma ödmjukhet, samma möjligheter till förnyat tänkande också från de andra partierna här i Sveriges riksdag.

Jag skulle välkomna ett accepterande av att det fortfarande i stor utsträckning finns människor i de östeuropeiska länderna som vill slåss för de socialistiska idealen, en ideologi som förespråkar jämlikhet, rättvisa och solidari-

tet, som vill ha slut på de orättvisor, den ofrihet och det förtryck som också finns i de kapitaliska länderna. Den ideologin går jag inte på jakt efter. Den finns.

Slutligen skulle jag vilja säga något till Pär Granstedt när det gäller den Europeiska gemenskapen, där vi till stor del är kritiska på samma punkter. Vi för inte en isolationistisk politik. Vi är mer kritiska än centerpartiet till det förstående eller pågående EES-samarbetet. Anledningen till det är att det inte kan föras någon fri och demokratisk debatt i dessa frågor. Det är ett evigt hemligstämplande och undanhållande av information. Regeringen har visat ovilja att diskutera de säkerhetspolitiska och försvarspolitiska konsekvenserna av EG:s konstruktion, en ovilja att öppna hela debatten om neutralitetspolitiken och dess konsekvenser för EG-samarbetet. Det är det vi är kritiska mot. Vi hävdar att det inte kan fortgå på detta vis. Vi vill ha papperen på bordet. Vi vill ha en öppen och fri debatt om EG-frågan, där man också tar upp dess långsiktiga konsekvenser.

Den smygpassning som i dag pågår är ju oåterkallelig. Vad gör vi när dessa förhandlingar inte slår väl ut, Pär Granstedt? Vad skall vi då säga? – Oj då, vi gjorde visst fel. Nu måste vi backa. Hur skall vi dra oss ur den ekonomiska integration som redan har skett? Hur skall vi backa de steg som vi redan har tagit? Det är en omöjlighet! Vi målar in oss i ett hörn. Resultatet kommer att bli att vi säger ut vår neutralitet till marknadskrafternas fromma.

Anf. 18 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talmän! Först vill jag notera att ingen talare upprepade förloppningarna mot Inger Schörling och miljöpartiet, så vi kan dra ett streck över det.

Sten Andersson säger att ett diplomatiskt erkännande inte är någon kärleksförklaring. Vi vet det. Vi har det fullständigt klart för oss. Men om man, trots att förutsättningarna föreligger, inte utfärdar ett diplomatiskt erkännande, måste det uppfattas som motsatsen. Om man, som flera av de partier som står bakom samma beslut, kan säga att det inte gäller om utan när, då har man sagt att förutsättningarna föreligger, men att det finns någon sorts mystiska skäl till att vi ännu inte vill komma med ett erkännande. Då kan det gärna inte uppfattas som annat än motsatsen till en kärleksförklaring.

Det finns väl ändå ingen som tror att ett land som utropar sig som självständigt, talar om att den gamla grundlagen inte längre gäller och att man nu är en självständig republik, inte vill bli erkänt. Det har antyts här i debatten att man inte har skickat speciella, extra depescher om att man vill bli erkänd. Det är en märklig diplomatisk praxis, att självständighetsförklaringen i sig själv inte skulle vara ett tillräckligt budskap om att man i nästa steg givetvis vill ha ett erkännande. Det vore helt absurd annars.

Ja, Carl Bildt, jag kan inte återgålda det beröm jag fick om att jag har underhållningsvärde. Jag har aldrig träffat någon som sagt att Carl Bildt har underhållningsvärde här i talarstolen. Men det han säger här är ofta mycket färligt.

Nu förnekar Carl Bildt att EG är en atomsupermakt i vardande – som om inte flera av EG:s medlemsstater har atomvapen, som om inte den franska debatten präglas av att man vill att också EG-organisationen formellt skall